

Juridiska fakultetskansliet

Justitiedepartementet

Remiss: Personuppgifter och mediegrundlagarna (SOU 2024:75)

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har anmodats att inkomma med synpunkter på betänkandet Personuppgifter och mediegrundlagarna (SOU 2024:75)

Sammanfattning

Juridiska fakultetsnämnden tillstyrker den av utredningen föreslagna inskränkningen i grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter för att stärka skyddet för den personliga integriteten. Nuvarande ordning är inte i samklang med unionsrättens reglering av skyddet för personuppgifter. Fakultetsnämnden finner den föreslagna ändringen angelägen då nuvarande ordning riskerar integritetsskada för individer.

Fakultetsnämnden är av uppfattningen att alternativ 3, av de av utredningen framtagna tre alternativen, är det alternativ som svarar mot de krav som unionsrätten ställer på den svenska lagstiftaren. Alternativ 3 medger vidare en fortsatt rättsutveckling utan att framtida grundlagsändringar kommer att krävas.

Bakgrund

Utredningen har haft i uppdrag att granska grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter, inklusive uppgifter om lagöverträdelse, adresser och andra privata uppgifter. Syftet är att stärka skyddet för den personliga integriteten.

Utredningen har mot bakgrund av detta analyserat behovet av inskränkningar i grundlagsskyddet och funnit att det finns en växande oro över hur dessa söktjänster används rent generellt men också över hur söktjänsterna kan användas till av kriminella för kartläggning av individer. Offentliga tjänstemän kan också utsättas för hot och trakasserier. Utredningen konstaterar att nu gällande ordning kan förorsaka integritetsskada. Vidare kan förtroendet för mediegrundlagarna urholkas.

Utredningen analys utmynnar i slutsatsen att många av de söktjänster som offentliggör personuppgifter ligger långt från kärnområdet för mediegrundlagarna och har lite att göra med sådan verksamhet som mediegrundlagarna är tänkta att skydda. Utredningen föreslår mot bakgrund av detta förhållande att ett generellt undantag införs i TF och YGL, vilket gör det möjligt att tillämpa dataskyddsregler på söktjänster som bedöms falla utanför mediegrundlagarnas kärnområde. Utredningen noterar i detta sammanhang att ett mer begränsat grundlagsskydd för söktjänster skulle tydliggöra att regleringen i svensk rätt uppfyller de krav som unionsrätten ställer på personuppgiftsområdet. Dataskyddsförordningen (GDPR) och dataskyddslagen skulle i stället reglera dessa verksamheter, vilket skulle vara en mer ändamålsenlig lösning än nuvarande grundlagsskydd.

Utredningen presenterar tre alternativ för hur ett undantag kan utformas:

- Alternativ 1 – Undantaget gäller verksamheter där det finns särskilda risker för integritetsintrång.
- Alternativ 2 – Undantaget gäller offentliggörande av personuppgifter och bedömningen baseras på uppgifternas karaktär, omfattning och syfte.
- Alternativ 3 – Undantaget gäller all personuppgiftsbehandling som inte har journalistiska, akademiska, konstnärliga eller litterära syften.

Utredningen föreslår att alternativ 2 genomförs, då utredningen är av den meningen att det är adekvat avgränsat till de verksamheter som innebär störst risk för integritetsintrång, samtidigt som det klargör bedömningskriterierna. Förslaget innebär att yttrandefriheten fortsatt ges företräde i tveksamma fall, men att skyddet för personuppgifter stärks där det behövs.

Bedömning

Fakultetsnämnden konstaterar att utredningen utgår från ett nationellt perspektiv vid sin bedömning att nuvarande rättslig reglering kan leda till integritetsskada och att detta i förlängningen kan leda till att förtroendet för TF och YGL riskerar att urholkas. Fakultetsnämnden delar bedömningen och välkomnar utredningens förslag om införandet av ett generellt grundlagsundantag för söktjänster som offentliggör personuppgifter. Det är dock viktigt att understryka att det underliggande behovet av grundlagsändring inte enbart står att finna i denna risk utan att också i de svenska mediegrundlagarnas rättsliga förhållande till europarätten och då främst GDPR.

Fakultetsnämnden konstaterar att det, när den svenska yttrandefriheten möter unionsrätten, kan uppstå konstitutionella konfliktytor där den unionsrättsliga regleringen, vid konflikt, har anspråk på företräde framför de svenska mediegrundlagarna och dataskyddslagen oaktat hur dataskyddslagen och de svenska mediegrundlagarna är avfattade.

Som framgått ovan förordar utredningen att lagstiftaren utformar grundlagsundantaget utifrån alternativ 2. Detta skulle innebära att den svenska lagstiftaren begränsar grundlagsundantaget och det otillbörliga intrång till själva offentliggörandet av personuppgifter. Denna avgränsning av det undantagna området saknar grund i GDPR och avgränsningen kommer knappast att omfatta all den personuppgiftsbehandling som riskerar att komma i strid med GDPR. Det är vidare viktigt att framhålla att artikel 85 och 86 GDPR redan innefattar en reglering för att balansera skyddet av personuppgifter mot yttrandefrihet och informationsfrihet genom att hänsyn tagits till nationella

konstitutionella intressen. Fakultetsnämnden konstaterar att medlemsstaterna har, genom att ha antagit GDPR, enats kring en för alla godtagbar skyddsnivå för skydd för personuppgifter.

Utredningens huvudkritik av alternativ 3 är att begreppen journalistiskt ändamål och akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande är relativt vaga begrepp. Detta skulle kunna leda till att en gränsdragningsproblematik vad avser grundlagarnas tillämpningsområde. Fakultetsnämnden konstaterar att en liknande gränsdragningsproblematik skulle uppstå för den skull lagstiftaren väljer att gå vidare med utredningens alternativ 1 eller alternativ 2. En sådan gränsdragningsproblematik skulle dock avse konfliktytan gentemot unionsrätten, och inte innebörden av det undantagna områdets materiella omfång. Gränsproblematiken i alternativ 3 är av mer principiell natur.

Mot bakgrund av ovanstående förordar Juridiska fakulteten utredningens alternativ 3 då den potentiella konfliktytan gentemot unionsrätten minskar avsevärt när skyddet för den personliga integriteten följer det skydd som tillförsäkras på unionsrättslig nivå, dvs. GDPR:s regler som syftar till att balansera skyddet av personuppgifter mot yttrandefrihet och informationsfrihet. I ljuset av detta förhållande bör inte ett grundlagsundantag utformas på ett sätt som ger upphov till nya potentiella konfliktytor, något som blir för myndigheter och domstolar att bedöma när grundlag och unionsrätt fortsatt ställs mot varandra.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jane Reichel. Yttrandet har beretts av docent Jaan Paju. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jane Reichel

Karolina Alveryd